

Šī informācija ir sagatavota ar Eiropas Savienības finansiālu atbalstu. Par šīs informācijas saturu pilnībā atbild biedrība „Latvijas Cilvēktiesību centrs”, un tas nevar tikt uzskatīts par Eiropas Savienības viedokli.

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ EIROPAS SAVIENĪBA

Latvijas Cilvēktiesību centrs (LCC)
EBF Projekts „Juridiskās palīdzības nodrošināšana
patvēruma meklētājiem Latvijā 2013.-2015.gada”¹
(Projekts Nr. AK/LCC/EBF/2013/1)
(01.07.2013. – 30.06.2015.)

Projekta rezultātu apkopojums
2015.gada 30.jūnijā

1. Projekta apraksts

1.1. Projekta mērķi

Projekta vispārējais mērķis ir veicināt patvēruma procedūru kvalitātes paaugstināšanos atbilstoši LR Patvēruma likumam, ES un starptautisko tiesību normām. Projekts paredz LCC juridiskās palīdzības sniegšanas patvēruma meklētājiem turpināšanu.

Projektā tika ielānota juridiskās palīdzības (t.sk. intervijas ar patvēruma meklētājiem, konsultācijas uz vietas, vizītes uz patvēruma meklētāju aizturēšanas un izmitināšanas vietām, pārstāvība tiesā, pieteikumu sagatavošana tiesai, citu iesniegumu un lūgumu vēstuļu sagatavošana, pārstāvniecība patvēruma intervijās) sniegšana aptuveni 40 līdz 50 patvēruma meklētājiem.

Projekta ietvaros juridiskā palīdzība tika sniegta patvēruma meklētājiem, kuriem ir augsts risks saskarties ar vajāšanu atbilstoši Patvēruma likumā noteiktajiem kritērijiem vai smagiem cilvēktiesību pārkāpumiem savas izcelsmes valstī² un mazaizsargātajām grupām (nepilngadīgie, nepilngadīgie bez pavadības, invalīdi, veci cilvēki, grūtnieces, vientuļi vecāki ar mazgadīgiem bērniem un personas, kas pārcietušas spīdzināšanu, izvarošanu vai cita veida nopietnu psiholoģisku, fizisku vai seksuālu vardarbību).

¹ Projektu atbalsta Eiropas Bēgļu fonds (vadošā iestāde – LR Iekšlietu ministrija). Sk. iepriekšējo līdzīgu LCC projektu rezultātus patvēruma jomā: <http://cilvektiesibas.org.lv/lv/asylum-seekers/>

² Risks ir novērtēts ar patvēruma meklētāju interviju palīdzību, kā arī pamatojoties uz klientu rīcībā esošo informāciju, izcelsmes valsts informāciju, ANO Komisariāta bēgļu jautājumos (turpmāk tekstā – UNHCR) vadlīnijām.

Šis materiāls balstās uz projekta juristu apkopoto informāciju, kas iegūta projekta laikā, LCC konstatētajiem problēmu jautājumiem un projekta klientu sniegto informāciju un sūdzībām.

1.2. Projekta klienti

Laikā no 2013. gada jūlija līdz 2015. gada jūnijam LCC pēc palīdzības vērsās 107 patvēruma meklētāji, ieskaitot ģimenes locekļus. Atbilstoši projektā izvirzītajiem kritērijiem, juridiskā palīdzība minētajā laikā tika sniegta 41 patvēruma meklētājiem.³

No minētajiem (kopā 41) klientiem 27 bija vīrieši, deviņas sievietes un pieci nepilngadīgie. Lielākā daļa klientu bija no Āzijas reģiona, Āfrikas valstīm un Austrumeiropas reģiona (visbiežāk - Sīrijas, Irānas, Irākas un citām valstīm).

Klientu vidū bija vairāki mazaizsargāto grupu pārstāvji: persona ar īpašām vajadzībām (nopietnām veselības problēmām), sievietes ar psiholoģiskām problēmām, vientuļa sieviete ar bērnu.

Pēc juridiskās palīdzības LCC 26 klienti no minētajiem (kopā 41) vērsās no Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centra "Daugavpils" (turpmāk tekstā – AĀIC „Daugavpils”), bet 14 no Patvēruma meklētāju izmitināšanas centra Mucenieki (turpmāk tekstā – PMIC „Mucenieki”) un viena persona, kura neuzturējās ne AĀIC “Daugavpils”, ne arī PMIC “Mucenieki”.

1.3. Juridiskās palīdzības veidi un rezultāti

Nr.	Juridiskās palīdzības pakalpojumu veids	Klientu skaits	Pakalpojumu skaits
1.	Intervijas ar patvēruma meklētājiem	31	29
2.	Mutiskas un rakstiskas konsultācijas uz vietas / pa telefonu	32	156
3.	Vizītes uz AĀIC „Daugavpils”, ieskaitot konsultācijas	23	8
4.	Pārstāvība Administratīvajā rajona tiesā	7	6
5.	Apelācijas un pieteikumu sagatavošana tiesām*	27	33
6.	Citu iesniegumu un lūguma vēstuļu sagatavošana**	13	21

* Daugavpils tiesa, Latgales apgabaltiesa, Administratīvā rajona tiesa

** Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (PMLP), Valsts robežsardze (VRS), Daugavpils tiesa, Administratīvā rajona tiesa, Augstā komisāra bēgļu lietās birojs (UNHCR)

Juridiskā palīdzība tiek sniegta juridisko konsultāciju veidā, sagatavojot dokumentus PMLP Patvēruma lietu nodaļai (PLN), VRS, tiesām un UNHCR, kā arī, pārsūdzot PMLP lēmumus Administratīvajā rajona tiesā un Daugavpils tiesas lēmumus Latgales apgabaltiesā.

Projekts veicināja to, ka no minētajiem (kopā 41) LCC klientiem bēgļa statuss tika piešķirts piecām personām, bet vienpadsmit klientiem – alternatīvais statuss. Viens klients, kam tika sniegta juridiskā palīdzība pieteikuma sagatavošanā Administratīvajai rajona tiesai un

³ Projekta īstenošanas gaitā, sakarā ar juristu maiņu, 2014.gada aprīlī – jūnijā bija pārtraukums, kas sakrita ar laika posmu, kad LCC patvēruma meklētāji pēc juridiskās palīdzības negriezās. Laika posmā no 2013.gada jūlija līdz 2014.gada martam bija 16 klienti, bet laika posmā no 2014.gada jūlija līdz 2015.gada jūnijam – 25 klienti.

nodrošināta pārstāvība tiesas sēdē, ieguva bēgļa statusu. Četri klienti, kam tika sniegta juridiskā palīdzība pieteikuma sagatavošanā Administratīvajai rajona tiesai un nodrošināta pārstāvība tiesas sēdē, ieguva alternatīvo statusu. Septiņiem klientiem bēgļa vai alternatīvo statusu piešķīra PMLP, un no minētajām septiņām personām vienam klientam, kam PMLP bija piešķīrusi alternatīvo statusu, tika sniegta juridiskā palīdzība pieteikuma sagatavošanā Administratīvajai rajona tiesai bēgļa statusa piešķiršanai.

Trīs klienti atsauca patvēruma iesniegumu, divi no kuriem atgriezās brīvprātīgi savā izcelsmes valstī un viens atgriezās trešajā valstī, bet septiņi klienti atstāja Latvijas Republiku, nesagaidot patvēruma procedūras beigas.

Uz 2015.gada 30.jūniju septiņu patvēruma meklētāju lietas bija nodotas izskatīšanai Administratīvajā rajona tiesā, kur to izskatīšana bija sagaidāma aptuveni uz 2015.gada augustu.

Klienti, kas vērsās LCC no AĀIC „Daugavpils”, lūdza juridisko palīdzību saistībā ar aizturēšanas un patvēruma lietām pēc būtības. Aizturētajiem klientiem tika sniegta juridiskā palīdzība, izskaidrojot patvēruma procedūras LR un aizturēšanas pamata normatīvo regulējumu, sagatavojot paskaidrojumus iesniegšanai Daugavpils tiesā, kā arī sagatavojot apelācijas sūdzības par Daugavpils tiesas lēmumiem un iesniedzot tās Latgales apgabaltiesā. 2014.gada 2.pusgadā un 2015.gada 1.pusgadā vairāki LCC projekta klienti tika atbrīvoti no aizturēšanas.

2. Aktuālie patvēruma procedūru jautājumi

2.1. Piekļuve informācijai un juridiskajai palīdzībai patvēruma lietā

Klienti pēc informācijas LCC vērsās visās patvēruma procedūras stadijās. LCC joprojām turpina novērot, ka patvēruma meklētāji ir nepietiekami informēti par patvēruma procedūras norisi Latvijā un Eiropas Savienībā, savām tiesībām un pienākumiem, informācijas iegūšanas iespējām. 2014.gada 2.pusē klienti norādīja, ka bieži saņem savstarpēji pretrunīgu informāciju no amatpersonu puses, kas izraisa neizpratni un atsevišķos gadījumos noved pie nepareizas rīcības (piemēram, atteikšanās no iesnieguma par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu).

2015.gada 1.pusē vairāki patvēruma meklētāji, kuri atradās aizturējumā AĀIC „Daugavpils”, darīja zināmu, ka viņi nesaprot, kādi ir patiesie iemesli, kuru dēļ viņi tiek ilglaicīgi turēti aizturējumā, pauda viedokli, ka no viņiem šī informācija tiek slēpta, ka viņiem netiek izskaidrots, kādu iemeslu dēļ VRS nevar noskaidrot faktus, ar kuriem pamatoti viņu iesniegumi par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu, bez viņu aizturēšanas, ka viņiem netiek norādīts, kāpēc un kuras kompetentas valsts institūcijas, t. sk. VRS, uzskata, ka patvēruma meklētāji rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai, un, vadoties no kādiem apstākļiem šādi secinājumi izdarīti.

Vairākas personas uzsvēra, ka robežšķērsošanas vietās ir bijušas šādas problēmas:

- nav bijusi pieejama informācija par patvēruma procedūru (piemēram, bukletu vai citu informatīvu materiālu veidā),
- nav bijuši pieejami tulki, kā rezultātā patvēruma meklētājiem neatkarīgi no savas gribas nav bijusi iespēja uzreiz pēc ierašanās Latvijā iesniegt iesniegumu par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu,
- nav bijusi pieejama informācija par juridiskās palīdzības saņemšanas iespējām.

Viens no patvēruma meklētājiem sniedza informāciju, ka VRS amatpersonas ieteikušas viņam atteikties no iesnieguma par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu LR, jo pretējā gadījumā viņš tikšot notiesāts par viltotu dokumentu izmantošanu ieceļošanai valstī, un viņam tiks piespriests viena gada brīvības atņemšanas cietumsods.

Neskatoties uz to, ka joprojām ir aktuāli UNHCR un citu starptautisko cilvēktiesību organizāciju aicinājumi valstīm uzņemt Sīrijas bēgļus, lai sniegtu palīdzību un ekonomisko atbalstu, un lielākajā daļā pasaules valstu netiek apšaubīta Sīrijas bēgļu patvēruma pieprasīšanas pamatotība,⁴ nereti VRS darbības tiek vērstas uz aizturēšanas piemērošanu (sakarā ar nelikumīgu ieceļošanu valstī bez nepieciešamajiem dokumentiem vai viltotiem dokumentiem) un patvēruma meklētāju sodīšanu (kriminālprocesu uzsākšana, administratīvo pārkāpumu protokolu sastādīšana). Lielākā daļa klientu, kuru izcelsmes valsts ir Sīrija, ir norādījuši, ka būtu nepieciešams lielāks atbalsts no VRS amatpersonu puses, lai tās sniegtu vispusīgu informāciju saistībā ar patvēruma procedūras jautājumiem.

Aizturētie patvēruma meklētāji ir norādījuši, ka juridiskā palīdzība tiem nepieciešama jau no pašas patvēruma procedūras sākuma, un ka viņiem trūkst informācijas par juridiskās palīdzības saņemšanas iespējām (gan par maksu, gan valsts nodrošināto). Klienti ir uzsvēruši, ka nepieciešama vairāk informācija par visām iespējām saņemt juridisko palīdzību (maksas un bezmaksas) gan patvēruma, gan aizturēšanas lietās.

2.2. Patvēruma interviju kvalitāte un tulkojuma nodrošināšana

2013.gadā, 2014.gadā un 2015.gada 1.pusē patvēruma interviju kvalitāte turpināja uzlaboties un nebija nepieciešamība lūgt papildus atkārtotas intervijas, kā tas bijis iepriekš. Aizvien biežāk patvēruma meklētāju intervijās piedalās gan PMLP, gan VRS pārstāvis. Bez tam, PMLP aktīvi iesaistās intervijās, arī gatavojot jautājumu un papildjautājumu sarakstus, kas tiek nosūtīti VRS pirms konkrētā patvēruma meklētāja intervēšanas.

Iebildumi par lēmumu rakstveida tulkojumiem netika saņemti, taču tika saņemtas trīs sūdzības par mutiskā tulkojuma kvalitāti (turku, arābu un farsi valodas), līdz ar ko bija vērojamas zināmas neskaidrības un pārpratumu situācijas.

2.3. Patvēruma meklētāju aizturēšana

31 no 41 projekta klientiem īsāku vai garāku laika posmu atradās aizturēšanā ĀAIC "Daugavpils", t.sk. sievietes ar bērniem.

Pieklūve efektīvam tiesas procesam aizturēšanas lietās

Liels sūdzību skaits tika saņemts par Daugavpils tiesu. Patvēruma meklētāji ir norādījuši, ka viņiem netika dota iespēja izteikties tiesas sēdēs un sniegt paskaidrojumus. LCC ir konstatējis, ka vairumā gadījumu patvēruma meklētāju aizturēšanas lietas netiek izskatītas ar individuālu pieeju un aizturēšana netiek piemērota kā samērīgs līdzeklis tikai pēc rūpīgas izpētes par tās nepieciešamību katrā konkrētā gadījumā un pēc iespējas īsāku laiku. Lielākoties tiesa piemēro aizturēšanas termiņa maksimālo laika posmu (divi mēneši).

2013.gada nogalē Daugavpils tiesa mainīja savu praksi, atsakoties ņemt vērā LCC viedokli. 2014.gada 2.pusē LCC sagatavoja paskaidrojumus rakstveidā patvēruma meklētāja vārdā un

⁴ UNHCR, International Protection Considerations with regard to people fleeing the Syrian Arab Republic, Update III, October 2014, <http://www.refworld.org/docid/544e446d4.html>; Human Rights Watch, Syria, World report 2014, <http://www.hrw.org/world-report/2014/country-chapters/syria>.

patvēruma meklētāji tos iesniedza tiesai tiesas sēdes laikā, tādejādi izsakot savu viedokli par aizturēšanas nepieciešamību un pamatotību. Vienu reizi Daugavpils tiesnesis atteica pieņemt rakstisko paskaidrojumu lietā. Pārējos gadījumos patvēruma meklētāju rakstiskie paskaidrojumi netika minēti tiesas nolēmumā.

Saskaņā ar Patvēruma likuma 9. panta otro daļu tiesnesis lēmumu par patvēruma meklētāja aizturēšanu pieņem Imigrācijas likumā noteiktajā kārtībā. Imigrācijas likuma 55. panta trešā daļa noteic, ka tiesnesim ir jāuzklausā ārzemnieka vai viņa pārstāvja sniegtie paskaidrojumi, izlemjot jautājumu par ārzemnieka aizturēšanu. Lai arī minētā norma tieši neparedz rakstveidā sagatavotu paskaidrojumu pieņemšanu un izlasīšanu, bet gan tikai uzklausīšanu, tās pārāk šaura un burtiska tulkošana ir pretrunā vispāratzītiem starptautiskajiem cilvēktiesību principiem⁵ un ir vērtējama negatīvi.

Atsevišķās lietās tika konstatēti gadījumi, kad pārsūdzēto Daugavpils tiesas lēmumu par patvēruma meklētāju aizturēšanu lietu izskatīšana Latgales apgabaltiesā tiek nozīmēta vēlāk, nekā notiek nākamā tiesas sēde Daugavpils tiesā par aizturēšanas termiņa pagarināšanu (vai arī tajā pašā dienā, kad nozīmēta sēde Daugavpils tiesā), kas ir nelietderīgi un neefektīvi. 2015.gada 1.pusē sūdzības par Daugavpils tiesas tiesnešu lēmumiem Latgales apgabaltiesā kopumā tika izskatītas savlaicīgāk salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu, tomēr dažās lietās sūdzības tika izskatītas tikai 2-3 nedēļas pirms ar Daugavpils tiesas tiesneša lēmumu noteiktā aizturēšanas termiņa beigām.

Aizturētie patvēruma meklētāji kā vienu no lielākajām problēmām ir uzsvēruši apstākli, ka nav pieejama valsts nodrošināta juridiskā palīdzība un pārstāvniecība tiesas sēdēs, kad tiek izskatītas aizturēšanas lietas. Spēkā esošais normatīvais regulējums nosaka, ka patvēruma meklētājiem valsts nodrošina juridisko palīdzību tikai apelācijas procedūrās patvēruma piešķiršanas procesa ietvaros.⁶ Ar to izskaidrojama patvēruma meklētāju neapmierinātība, jo viņiem nav iespējams saņemt bezmaksas juridisko palīdzību aizturēšanas lietās.

Aizturēšanas pamatu interpretācija

Projekta klienti aizturēti gan tādēļ, ka nav noskaidrota viņu identitāte, gan pastāvot uzskatam, ka patvēruma procedūra tiek izmantota ļaunprātīgi un nepieciešams noskaidrot faktus, ar kuriem pamatots iesniegums un kurus var noskaidrot, tikai veicot aizturēšanu, īpaši tad, ja iespējama bēgšana, gan arī tādēļ, ka ir pamats uzskatīt, ka patvēruma meklētājs rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai.

LCC joprojām konstatē problēmas saistībā ar ļaunprātības jēdziena interpretāciju, piemērojot Patvēruma likuma 9.panta pirmo daļu. Tā, piemēram, gan agrāk, gan arī tagad VRS un tiesas ļaunprātību bieži vien interpretē kā lēmuma par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu nesagaidīšanu un PMIC „Mucenieki” atstāšanu bez brīdinājuma un izceļošanu no Latvijas Republikas pirms patvēruma procedūras beigām. Atkārtoti jāuzsver, ka praksē ir bijuši vairāki gadījumi, kad starptautiskā aizsardzība tika piešķirta patvēruma meklētājiem, kas dažādu iemeslu dēļ izceļojuši no Latvijas pirms patvēruma procedūras beigām, un pēc tam Dublinas procedūras ietvaros tika atgriezti atpakaļ. Piemēram, vienā lietā Administratīvā rajona tiesa, izskatot patvērumu meklētāju pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu par

⁵ Saskaņā ar UNHCR Aizturēšanas vadlīnijām, ikvienam lēmumam par aizturēšanu jābūt pamatotam ar indivīda specifiskajiem apstākļiem. Lai pasargātu no patvaļības, ikvienai aizturēšanai ir jābūt nepieciešamai individuālā lietā, saprātīgai, ņemot vērā visus apstākļus un proporcionālai leģitīmajam mērķim. Sk. 15.lpp., pieejams <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opensslpdf.pdf?reldoc=y&docid=5492e26a4>.

⁶ Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likuma 5.panta otrā daļa

bēgļa un alternatīvo statusa piešķiršanu, nolēma apmierināt minēto pieteikumu, uzdodot par pienākumu PMLP pieņemt lēmumu par alternatīvā statusa piešķiršanu pieteicējiem, kuri pirms tam bija bez brīdinājuma atstājuši PMIC „Mucenieki”, mēģinājuši izceļot no Latvijas, aizturēti, ievietoti ĀAIC „Daugavpils”, pēc kā atbrīvoti un ievietoti atpakaļ PMIC „Mucenieki”.

Viens no LCC klientiem – Sīrijas izcelsmes patvēruma meklētājs, ir iesniedzis sūdzību Eiropas Cilvēktiesību tiesā (ECT) par Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības Konvencijas 5.panta 1 (f) pārkāpumu, jo persona vairāk kā piecus mēnešus, atradās aizturēšanā, t.sk. 3,5 dienas pēc tam, kad PMLP PLN jau bija nolēmusi piešķirt personai alternatīvo statusu.

2013. gada 21. novembrī stājās spēkā grozījumi Patvēruma likuma 9. panta pirmās daļas 2.punktā: „*Valsts robezsardzei ir tiesības aizturēt patvēruma meklētāju uz laiku līdz septiņām diennaktīm, ja ir pamats uzskatīt, ka patvēruma meklētājs cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru, un nepieciešams noskaidrot faktus, ar kuriem tiek pamatots iesniegums un kurus var noskaidrot, tikai veicot aizturēšanu, īpaši tad, ja iespējama bēgšana.*” Minētā panta iepriekšējā redakcija noteica: „*Valsts robezsardzei ir tiesības aizturēt patvēruma meklētāju uz laiku līdz septiņām diennaktīm, ja ir pamats uzskatīt, ka patvēruma meklētājs cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru.*”

Tādejādi likumā tika izdarīts būtisks grozījums, papildinot 2.punktu ar nosacījumiem „*un nepieciešams noskaidrot faktus, ar kuriem tiek pamatots iesniegums un kurus var noskaidrot, tikai veicot aizturēšanu, īpaši tad, ja iespējama bēgšana*”. Kopš jauno grozījumu spēkā stāšanās brīža ir nepietiekami kā aizturēšanas pamatojumu norādīt tikai to, ka persona „*cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru*”, jo šā brīža normatīvais regulējums pieprasa vēl citus priekšnosacījumus.

Lai kā aizturēšanas pamatu piemērotu Patvēruma likuma 9. panta pirmās daļas 2.punktu, nepieciešams konstatēt visus šajā normā minētos priekšnosacījumus, kuriem kopā iestājoties, patvēruma meklētāja aizturēšanu var uzskatīt par pamatotu un tiesisku. Proti, jāiestājas šādiem priekšnoteikumiem:

- 1) ļaunprātīga patvēruma procedūras izmantošana;
- 2) nepieciešama faktu noskaidrošana, ar kuriem pamatots iesniegums;
- 3) faktus var noskaidrot tikai un vienīgi patvēruma meklētājam esot aizturēšanā;
- 4) iespējama bēgšana.

Ja nepastāv kaut viens no augstākminētajiem priekšnosacījumiem, VRS nav tiesīga veikt patvēruma meklētāja aizturēšanu, pamatojoties uz Patvēruma likuma 9.panta pirmās daļas 2.punktu, pat, ja iespējama bēgšana vai iestādes ieskatā patvēruma meklētājs patvēruma procedūru izmanto ļaunprātīgi.

Tomēr LCC joprojām konstatēja neatbilstošu Patvēruma likuma 9. panta pirmās daļas 2.punkta piemērošanu un nepareizu šīs normas interpretāciju, kā arī to, ka vairumā gadījumu VRS un Daugavpils tiesas motivācija un argumentācija aizturēšanas nepieciešamībai ir nepārliciecināma un nepietiekama. Tā, piemēram, daudzos gadījumos VRS un Daugavpils tiesa joprojām kā aizturēšanas pamatojumu norāda tikai ļaunprātīgu patvēruma procedūras izmantošanu, neizvērtējot un neanalizējot, vai pastāv pārējie nosacījumi.

Vairumā lietu ļaunprātība tiek interpretēta kā sekojoši apstākļi: ieeļošana LR, izmantojot viltotus personu apliecinošus dokumentus; iesnieguma par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu tūlītēja neiesniegšana; iesniegums par patvēruma pieprasīšanu nav iesniegts

pirmajā drošajā valstī – Grieķijā;⁷ patvēruma meklētāja galamērķa valsts nav bijusi LR; bēgļu no Sīrijas iesniegumos norādītais patvēruma pieprasīšanas motīvs nav pamatots ar dokumentāriem vai citādiem pierādījumiem, ka mītnes zemē viņiem tiek apdraudēta dzīvība u.tml. Summējot iepriekš minētos apstākļus, tiek secināts, ka kopumā patvēruma meklētājam nevar uzticēties un ka patvēruma procedūra LR tiek izmantota bez objektīva pamata, līdz ar ko tiek atzīts, ka aizturēšana ir nepieciešama.

Positīvi ir vērtējams tas, ka sešās LCC klientu lietās Latgales apgabaltiesa pilnībā atcēla Daugavpils tiesas lēmumus, jo: piecās lietās netika konstatēti visi Patvēruma likuma 9. panta pirmās daļas 2.punkta priekšnosacījumi; vienā lietā tika konstatēts, ka Daugavpils tiesas tiesnesis nav novērtējis lietā iegūtās ziņas par faktiem, ar kuriem pamats VRS ierosinājums, izdarījis formālu, ar lietas materiāliem neargumentētu secinājumu, ka tas ir pamatots, un, ka pastāv Patvēruma likuma 9.panta pirmās daļas 3.punktā paredzētais pamats aizturēšanas termiņa pagarināšanai, kā arī tika konstatēts, ka lietā neatrodas nevienas valsts institūcijas, arī VRS, atzinums, ka patvēruma meklētājs rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai, un tika atzīts, ka patvēruma meklētāja personības pārbaude (arī papildus) pati par sevi nemaz nenozīmē, ka patvēruma meklētājs rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai, un, ka nav konstatēts Patvēruma likuma 9.panta pirmās daļas 3.punktā paredzētais pamats, lai pagarinātu aizturēšanas termiņu patvēruma meklētājam.

Divās lietās vairs nepastāvēja nepieciešamība noskaidrot faktus, ar kuriem tiek pamatots iesniegums, jo patvēruma intervijas ar patvēruma meklētājiem jau bija veiktas. Papildus informāciju un faktus nepieciešamības gadījumā ir iespējams noskaidrot arī neveicot patvēruma meklētāja aizturēšanu, bet gan patvēruma meklētājiem atrodoties PMIC „Mucenieki”.

Trijās LCC klientu lietās, kurās tika pārsūdzēti Daugavpils tiesas lēmumi par patvēruma meklētāju aizturēšanu, Latgales apgabaltiesa kā pamatojumu aizturēšanas termiņa pagarināšanai, izslēdza Patvēruma likuma 9.panta pirmās daļas 2.punktā norādīto aizturēšanas pamatojumu. Vienā no lietām tiesa norādīja, ka, lai arī ir atzīstams, ka patvēruma meklētājs cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru, tomēr šis apstāklis vien nevar būt par pamatu aizturēšanas termiņa pagarināšanai, jo nepieciešams konstatēt, ka patvēruma meklētājs ne tikai cenšas ļaunprātīgi izmantot patvēruma procedūru, bet arī nepieciešams noskaidrot faktus, ar kuriem pamatots iesniegums, un minētos faktus var noskaidrot, tikai veicot aizturēšanu, īpaši tad, ja iespējama bēgšana. Tiesa konstatēja, ka VRS nav norādījusi, kādus konkrēti faktus joprojām nepieciešams noskaidrot, kāpēc tie netika noskaidroti divu mēnešu laikā, kad persona bija aizturēta, un kāpēc šos faktus var noskaidrot tikai veicot aizturēšanu, turklāt nav norādīts, kādi apstākļi liecina par iespējamo personas bēgšanu. Vēl vienā no minētajām trijām lietām, tiesa atzina, ka nevar tikt uzskatīts par pamatotu Daugavpils tiesas tiesneša secinājums, ka patvēruma meklētājs ļaunprātīgi izmantotu patvēruma procedūru, ka lietā esot nepieciešams noskaidrot faktus, ar kuriem tiek pamatots iesniegums un kurus varot noskaidrot, tikai veicot aizturēšanu, īpaši tad, ja iespējama bēgšana, kā arī tiesa secināja, ka jau, divās iepriekšējās reizēs, kad Latgales apgabaltiesa izskatīja konkrētā patvēruma meklētāja sūdzības par Daugavpils tiesas tiesnešu lēmumiem par viņa aizturēšanu, tiesa ir atzinusi, ka izskatāmajā lietā nepastāv Patvēruma likuma 9.panta pirmās daļas

⁷ Jāatzīmē, ka saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā *M.S.S. pret Beļģiju un Grieķiju* ir atzīts, ka Grieķija nav uzskatāma par “drošu trešo valsti” patvēruma procedūru regulējošo normatīvo aktu izpratnē, pēc kā lielākā daļa Šengenas zonas valstis pārtrauca patvēruma meklētāju atpakaļnosūtīšanu uz Grieķiju. Sk. *S.S. v Belgium and Greece*, Eiropas Cilvēktiesību tiesa, lieta Nr.30696/09, [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-103050#{\"itemid\":\[\"001-103050\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-103050#{\). Sk. arī: GDP Aizturēšana profils – Grieķija (*Global Detention Project, Greece Detention Profile*), 2014.gada aprīlis, <http://www.globaldetentionproject.org/countries/europe/greece/introduction.html>

2.punktā minētais patvēruma meklētāja aizturēšanas pamats, un izslēgusi to no Daugavpils tiesas tiesnešu lēmumiem, kā arī tiesa konstatēja, ka VRS savā iesniegumā, lūdzot pagarināt patvēruma meklētāja aizturēšanas termiņu, nav norādījusi Patvēruma likuma 9.panta pirmās daļas 2.punktā paredzēto aizturēšanas pamatu. Līdz ar to visās trijās lietās minētais aizturēšanas pamats tika izslēgts, taču, ņemot vērā, ka visās trijās lietās tika konstatēti citi aizturēšanas pamati – nenoskaidrota identitāte; draudi valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai un drošībai, visi trīs patvēruma meklētāji netika atbrīvoti no AĀIC “Daugavpils”.

Personu dokumentu ekspertīzes

Galvenokārt patvēruma meklētāji LR ieceļo bez derīgiem dokumentiem, taču nereti viņiem ir kāds no personu apliecinošiem dokumentiem – pase, ID karte. Bieži VRS patvēruma meklētāja personu apliecinošu dokumentu nosūta ekspertīzei, lai pārliecinātos par tā autentiskumu. Pārsvārā gadījumos ekspertīzes rezultāts jāgaida vairāk kā mēnesi, kas ir nesamērīgi ilgs laiks, ņemot vērā, ka visu šo laiku patvēruma meklētājs atrodas aizturēšanā. Nereti tiek saņemta atbilde, ka noteikt, vai personas apliecinošs dokuments ir viltojums, nav iespējams, jo nav nepieciešamā parauga salīdzināšanai. Šādā gadījumā patvēruma meklētāja aizturēšana turpinās.

Aizturēšanas apstākļi⁸

Soda sankcijas pret patvēruma meklētājiem. LCC saņēma sūdzības par nesamērīgi augstām soda sankcijām, kas vairāk raksturīgas ieslodzījuma vietām, nevis ar imigrācijas jautājumiem saistītām iestādēm un struktūrvienībām. Piemēram, par smēķēšanu tualetē pēc plkst. 23:00 patvēruma meklētājs tiek ievietots izolatorā. Personas, kas piesaka badastreikus ir bijušas ievietotas medicīniskajā izolatorā. Vislielākais šādu sūdzību skaits bija 2013.gadā.

Jānorāda, ka patvēruma meklētāji biežāk nekā iepriekš, 2013. gadā pieteica badastreikus, rakstīja sūdzības uz Tiesībsarga biroju, UNHCR un citām organizācijām.

Personāls. 2014.gada 2.pusgadā patvēruma meklētāju ieskatā viņi ir saskārušies ar atšķirīgu attieksmi no VRS amatpersonu puses, jo lēmumi par patvēruma meklētāju aizturēšanu netiekot pieņemti individuāli, objektīvi un neitrāli, bet gan subjektīvi (piemēram, vienādā situācijā daļa Sīrijas bēgļu tiek turēti aizturēšanā tikai dažas dienas un pēc tam atbrīvoti, bet daļa – turēti aizturēšanā kopš ieceļošanas dienas LR un netiek atbrīvoti).

Kaut arī VRS amatpersonas norādīja, ka visi patvēruma meklētāji tiek informēti par aizturēšanas iemesliem, viņu tiesībām un pienākumiem un patvēruma lietas virzību, daudzi patvēruma meklētāji tomēr atzina, ka VRS amatpersonas ne vienmēr izskaidrojot patvēruma meklētājiem lēmuma par aizturēšanu pārsūdzēšanas kārtību, kā arī atsevišķos gadījumos esot draudējušas, ka uzturēšanās apstākļi un attieksme no personāla puses būs ļoti slikti, ja lēmums tiks pārsūdzēts.

2013.gadā tika saņemtas sūdzības par atsevišķu VRS amatpersonu aizskarošu izturēšanos pret patvēruma meklētājiem (piemēram, amatpersona varējusi brīvi, bez brīdinājuma jebkurā laikā ienākt tualetē vai dušā, kamēr tur atrodas patvēruma meklētājs; nakts pārbaudes un apgaitas veiktas ļoti skaļi, traucējot patvēruma meklētāju miegu), kas uzturēšanos AĀIC “Daugavpils” padarot psiholoģi grūti izturamu. Daži patvēruma meklētāji pat esot fiziski ietekmēti no

⁸ Apkopotā informācija no saņemtajām klientu rakstiskajām un mutiskajām sūdzībām (08.08.2013., 02.10.2013., 04.11.2013., 03.12.2013., 02.09.2014., 06.11.2014.)

personāla puses, par ko rakstītas sūdzības VRS vadībai un Tiesībsarga birojam. Speclīdzekļi nav tikuši pielietoti.

Medicīnas aprūpe. Ir bijušas sūdzības par mediķu paviršu attieksmi un nepietiekamu medicīnisko palīdzību situācijās, ja pašai personai nav finanšu līdzekļu. Kaut gan daudziem aizturētajiem patvēruma meklētājiem būtu nepieciešama psiholoģiskā palīdzība, šāda iespēja AĀIC "Daugavpils" joprojām netiek nodrošināta.

Tika konstatēts viens pašnāvības mēģinājums (patvēruma meklētāja mēģināja izdarīt pašnāvību, pakaroties pie loga konstrukcijas), pēc kā persona tika pastiprināti novērota un kontrolēta.

Kontakti ar apkārtējo pasauli. 2013.gadā bija vairākas sūdzības par to, ka netika saņemtas atbildes uz iesniegtajiem rakstveida iesniegumiem AĀIC "Daugavpils" vadībai (par TV, internetu, ēdienu un citām sadzīves problēmām). Arī LCC konstatēja problēmas klientu vēstulju saņemšanā.

Negatīvi ir vērtējams fakts, ka kopš 2014. gada janvāra AĀIC "Daugavpils" ir demontēts taksofons, līdz ar ko saziņa ar ārpusauli kļuvusi daudz vairāk ierobežota.

2013.gadā aizturētie patvēruma meklētāji vairākkārt ir centušies saņemt palīdzību no vietējām NVO, piemēram, no Latvijas Sarkanā Krusta. Personas rakstveidā iesniedza iesniegumus Sarkanajam Krustam, lūdzot sniegt palīdzību – par silto apģērbu, medicīnisko palīdzību u.t.t., taču atbildes netika saņemtas, kā arī neviens no Sarkanā Krusta pārstāvjiem neapmeklēja AĀIC "Daugavpils" un netikās ar aizturētajiem patvēruma meklētājiem.

Pēc LCC novērojumiem, situācija AĀIC "Daugavpils" psiholoģiski ir ļoti nomācoša un bezcerīga, jo lielākai daļai patvēruma meklētāju nav skaidrības, kāpēc viņi tiek turēti aizturēšanā bez viņiem saprotama pamatojuma. Iepriekš minēto netieši apliecina arī fakts, ka vienā lietā viens no AĀIC „Daugavpils” izvietotajiem patvēruma meklētājiem, Sīrijas pilsonis, neizturēja psiholoģisko spriedzi, kas viņam bija radusies no nesamērīgi ilgās un nepamatotas turēšanas aizturējumā (vairāk nekā septiņus mēnešus ilgi) un tika ievietots psihoneiroloģiskā slimnīcā, kamēr cits patvēruma meklētājs no Sīrijas, neskatoties uz to, ka līdz lēmuma par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu vai atteikumu to piešķirt pieņemšanai bija palikušas vairs tikai aptuveni divas nedēļas, nesamērīgi ilgās aizturēšanas iespaidā (vairāk nekā septiņus ar pusi mēnešus ilgi) psiholoģiski sagrauts, atteicās no sava iesnieguma par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu uzturēšanas (atsauca to) un labprātīgi piekrita atstāt Latviju un pēc aptuveni mēneša izbrauca no Latvijas uz trešo valsti, uz kuru viņam bija iespējams doties.